

WWW.UNI.NS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 2. У Сомбору 31. јануара 1882. Год. XIV.

ПОЛОЖАЈ УЧИТЕЉА ПРЕМА НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ САДАЊЕ ШКОЛЕ.

(Предавање М. Петровића, читано у Х. главној скупштини хрв. педагог. књиж. збора).

(Продужење.)

Али душа сваке школе је пре свега учитељ. И најсавршенији наставни програм неби ништа вредно, кад би непозване руке требале да га извршују. А обратно и сам лош наставни програм може да прође без велике штете за школу, кад је учитељ душом и срцем одан своме узвишеном позиву, јер тај ће умети мудро да обиђе све сметње, које му стоје на путу и ипак ће да постигне циљ, којој служи. Но, наставни програм садање школе није лош, он је само преопсежан и та је преопсежност камен, о који се ломи снага толиких учитеља и на жалост снага тисућа ученика и ученица. И мора ли то да буде? Повољни резултати, који се постижу у многим школама, јасно показују, да не мора. Свестан учитељ уме увек да избере пут, да задовољи и наставни програм и да се не огреши о дечију природу. Наставни програм прописује само опште норме а изводење тих унутарња је ствар школе, задаћа учитеља и њихових непосредних старешина. По самој природи школског организма, који мора да се обазире на индивидуалности, с којима има посла, не може то другчије да буде. Да, кад би се цео школски рад дао до у потанкости нацртати, кад би се могли саградити стални прописи за сваки дан и час школског рада, онда извршењу ма каквог наставног програма неби ништа стајало на путу, то би онда био просто посао занатлије, за што га и сматрају многи учени и неучени људи, па у том неоправданом мишљењу поверавају школу сва-

коме, кога добију, а не мисле на то, да што бољим материјалним угодностима примамо томе раду што више ваљаних и одличних сила. Јер позив учитељски није никакав занат, него уметност, која изпекује много дара, врло много труда и највише добре воље, која опет потиче из познавања свију околности, што имају уплив на васпитање, дакле из ваљане научне спреме за учитељство. Тек такав учитељ знаће да даде виши живот наставном програму и извешће га на благо поверене му младежи. Њега неће завести ни механизам ни сујета (та мана многих млађих учитеља) да велику вредност полаже на суму знања, која се постиже у његовој школи. Ниједан наставни програм неће моћи њега да забуни, да и за један час заборави, да је главна цел школе васпитање, а настава да је средство, дакле нешто у ствари узгредно. Он зна да за постигнуће те цели није нужно, да се у памтење ученика трпа много знања, јер све, што је сувише, више је на штету него на корист. И ако су младићи, кад оставе школу, научили да мисле, ако су људи слободни и свесни својих дужности, онда ће прави учитељ бити задовољан, јер је тим постигнута цел народне школе.

О лошим учитељима нећу овде да говорим, њих је нужда довела у наш круг, него раду оних, који су средњи и којих има највише, рад сам да посветим неколико речи. Они би, а узрок је томе недовољно познавање психологије детета, да се у њиховој школи што више учи, ревност њихова не познаје границе и великим трудом, који би био достојан племенитијег дела, постижу обично, да им више или мање ученика на јавном испиту парадирају големим знањем, које често доводи у дивљење непедагошке слушаоце. Ту се може чути: Тако мали или тако мала, па већ толико зна! Зна колико цркава има у Бечу! Како је само лепо исприповедао, како се прави барометар! Тако велики задатак па како га је брзо израчунао! Та садања деца већ су читави доктори! Тако слушаоци, јер ко од њих помишља, да ће све те ствари за који дан или месец утонити у море заборава, да ништа од тога неће деца унети у живот, за који би управо требало све да се учи. Заиста су таква деца за жалење, али још много више треба жалити оне учитеље, којих ревност тако малотрајне резултате постиже и који морају често сами да гледају, како им се нагло сав њихов голем труд разлива у ништа. Зацело је то велики бол за одушевљена и вредна раденика, који је најбоље намеравао и сав

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

могући труд у изведење те намере улагао. Зато ако желе да уштеде себи тај бол, молио би их, да се не даду заводити моментаним успесима, да се код сваког предмета питају како и колико, и да никад не заборављају, да није задатак народне школе, да њени питомци излазе као стручњаци у живот, него да је цељ постигнута, ако им је разум разбистрен и ако су понели собом вољу за даљи користан рад. У школи, у којој се на то нази, неће имати учитељ нужде да много говори, говор дечији заменио би га бар за добру половину и нестало би тог сада тако честог непедагошког призора, који новој школи нимало не доликује, да од силна говора учитељева не могу деца да дођу до речи. Генијалних испитних продукција истина би тада нестало, али би нестало и тупоглаваца, који би тада имали времена, да савладају своју духовну тромост.

Претеривање у извађању наставног програма рак је, против којег треба свом жестином војевати. А претерује се скоро код свију предмета. Претерује се у веронауци, где гдекоје катихете суде као и филозоф Шопенхауер да памтење нема дна, те у место да им буде главно говор срцу, не уме доста ствари да задају, да се на намет уче. Претерује се у повесници — којој би уопште у њеној прагматичној форми било место тек у најстаријим разредима — кад се само ради масе знања деца силе, да уче чињенице, које не разуме и које за обична грађанина нису баш од никакве користи. Претерује се у земљопису, кад се деца приморавају, да се зноје око земаља и народа, којих ни имена тачно не знамо или које нам као н. пр. поларне пределе свака нова експедиција у новом виду представља. Претерује се и у природним наукама, чим се у исти ма прекорачи граница очигледне наставе или се чак можда ученицима (у грађанским и вишим девојачким школама) износе такве ствари, које су као н. пр. све хипотезе спорне. Далеко би ме одвело, велештована господо, кад би се за све предмете упустио у потанко разлагање, намеран сам да се задржим само код граматике и рачуна, дакле код предмета, око којих се учитељи највише труде и у којима се обично претеривање не сматра за опасно.

Граматици може бити само уско ограничено место у народној школи. Она је предмет гимназијални, где учитељима прави више муке, него икоји други предмет. То је сасвим наравно, јер је граматика логика језика, а зна се добро, колико по-

сла имају и одрасли младићи, кад им је да уче логику. Природно је, што гимназијални учитељи желе, да и тај терет при-
ме народни учитељи на себе, те изискују, да им ученици из народне школе долазе што спремији из тога предмета. Сваке године, кад се школе почињу, чују се са те стране прекори основној школи, што деца не знају доста граматiku, јер иста господа превиђају, да народној школи није задатак, да предуготовљава ученике за гимназије, него је она засебан школски организам, који нема никакве тешње везе са гимназијама. Баш тај утиљив гимназијалних професора приморава многе учитеље, да се више занимају граматиком, него што је то потребно према цели основне школе. Утиљив тај пађе ето израза и у читанкама, што их је издала помоћу овога славнога збора земаљска влада. Тако ћемо наћи у читанци „за трећи разред пуčkih škola“ са 56 страна заступљену граматiku. Толико граматике ваља дакле да проуче деца, која су у 9. години живота! Ту се међу осталим говори о прошлости трајној једноставној, о прошлости довршеној састављеној, о прошлости свршеној и т. д. Такови у себи за обично схватање противуречни и плеонастични називи изпосе се пред децу од осам година и јели могуће, да они таково што разуме? Ја добро знам да су ти називи нужни у граматички и да за исте постоји не мали број дидактичких разлога, али питам велештована господо, што ће они у основној школи, где се не учи ниједна наука као струка. Што требају такове ствари ђацима, који изађу из народне школе? Само професорима граматике нужно је да те ствари памте, а све нас обичније људе учи живот, да их не требамо. У нас постоје и осим искуства у животу још и други разлози, који треба да зауздају ревност у граматичној настави. Колико се само већ за нашега живота мењала наша граматика и ја не мислим, да ће се дуго остати и при овој, која сада у школама важи. На што дакле мучити децу таковоом граматиком, коју би — све кад би ју заиста запамтили — као ратари и обртници морали да исправљају, а за то, као што нам је познато, неће они ни тражити ни имати прилике.

Грамматика је за основне школе, чим се прекораче елементарне ствари, безкористан луксус. Ни она није нама што друго него средство, а целъ је да се оснажи интелигенција, што се постиже, кад јој дајемо да ради. Сама грамматика је ствар памтења, а памтење стоји сасвим ниско на скали наших духов-

них својстава. Правило ваља разјаснити, па позвати ученике, да га употребе у реченицама, које ће сами да направе. То је пут, којим се разум бистри и крепи. Ученик мора да мисли, док нађе реченицу; мора још даље да мисли, док ју примени на правило и исказивање мисли омет је ново интелектуално вежбање. Прављом, које се тако научи, не заборавља се, оно је трајно ушло у интелигенцију, а граматика, која је научена на памет сасвим је безкорисно знање. Чим ученици оставе школу, једва знају и једну реч од онога, што су учили. Да се употребило време, које су провели у школи, на развијање и снажење разума и моралног осећања постали би од њих значајни људи и жене, а овако задржавајући их некорисним стварима навикли смо их, да непридају времену ону вредност, коју има у животу.

(Свршиће се.)

✦ ПАНЧЕВКИЊА ПЕРСИДА НИКОЛИЋКА.

21. јануара т. г. сахранише у Панчеву Персиду Николићку, удову Петра Николића јорганџије, 30 година стару, која је *сво своје* имаће (једну лепу кућу на јабучком сокаку и 18 ланаца земље) *оставила* панчевачкој црквеној општини *за просветне цели.*

Покојница је кћи ратарска, без већих наука, али имајући мужа, који се душом и срцем књигом забављао (а то је данас у нас реткост, јер је кавана и карта истиснула из руку занатлија књигу, која је ту негда најчвршће усађена била), седела је сваког свеца и недеље по подне ш њиме дома, те читајући нову књижевност усисавала је у себе све што је племенито и ваљано, те је тако и наука стицала из дана у дан код ње све већу важност. Оставши пре две године удова, притом без деце, она је одмах уз суделовање дра Касапиновла начинила тестаменат, којим сво имаће по смрти своје старе матере оставља црквеној општини за просветне цели.

При погребу учествовало је *из иочас* и овдашње певачко друштво, а црквени одбор исцратио ју је до гроба. Црквени одбор набавиће слику покојничину за општинску дворану, у којој ће бити временом галерија свију овдашњих добротвора народних, којих је број већ сада приличан. А има изгледа, да ће се број истих тек од сада множити, јер врло многе породице, нарочито отменије, немају деце, те при њиховом изумирању остављају збо имаће црквеној општини. Колико се народна просвета може томе радовати, толико се мора растужити срце сваког Србина, јер је то знак бројног опадања народног. Слава покојници Персиди Николићки!

У Панчеву 23. јан. 1882.

К.

СЕДНИЦА Н. ШКОЛСКОГ САВЕТА ОД ¹⁵₂₇ ЈАНУАРА 1882. *)

WWW.UNILIB.RS

Председник: Св. патријарх, присутни чланови: Ј. Борота, Ст. Лазић, Т. Димић, гл. шк. референт и нар. секретар. Предмети: вис. кр. угар. министарство богочасти и јавне наставе наређује, да учитељи на вишој девој. школи у П. имају ове школске године положити прописане учитељске испите. Исто одобрава стипендије Балине. Исто узима на знање дефинитивно постављење М. М. за учитеља у Кишфалуби уз повратак рекурза општине. Исто на рекуре П. М. ђакона-учитеља у НС. против одлуке МШО и НШС. у ствари задржане плате за појање разрешава одлуке и наређује, да исти има бесплатно обављати дужности ђаконске, а општина да има накнадити му обустављену плату. Исто на представку НШ. Савета рад опростаја од мађарског језика неких ученика на учитељској школи у Сомбору одписује, да се нико не може опростити од закона. Исто наређује у смислу зак. чл. 38 ех. 1868. да се нико од приватних не пушта на учитељски испит без дозволе министарства и да се нико не прима у учитељску школу, ко нема потпуно законом прописано оспособљење. Исто саопштава наредбу у погледу романских богослова, да се не могу узети за учитеље, ако не знају мађарски. — Издају се декрети учитељски Јовану Максимовићу за Бочар, и Милици Брановачковој за Мокрин, и Васи Замуровићу за срп. Ст. Петар. На рекуре арадске општине, да једну од својих школа укине, што нема више од 105 за школу деце, а општина осиромашила плаћа 3 учитеља и крњи фондове — изискати исказ о стању фонда. Претставку ЕШО г. карловачког у ствари подизања срп. школе у Бојанцима у Крањској поднети е препоруком вел. С. О. Извештај ЕШО из В. о исканим исказима о стању фондова школских у развојаченој крајини оставити док стигне исти и од ЕШО из НС. Поднешена кандидација за Рајину стипендију због недовољног оспособљења компетената одбија се. Примање у карловачку учитељску школу одобрено. Молба Ђ. Ј. за признање год. службе одбија се, јер нема за то законске основе. Стипендије за Г. Карловачку учитељску школу одобравају се по предлогу управитеља и гл. шк. референта; ученици Д. Р. која довршује учитељски течај у Сомбору слаће се преко ове управе. Молба бившег учитеља на вишој девојачкој школи у П. одбија се. Молба М. Ђ. новог учитеља одбија се с тим, да одмах на своје опредељено место иде, другче ће се то место сматрати за упразњено. На молбу Г. П. учитеља у Р. у С. не налази се НШС. позваним издавати сведочбу тим мање што молитељ сведочбе од дотичних општина има. Рекуре В. Д. привр. учитеља на К. у НС. шаље се ЕШО на уредовање. Молба учитеља С. Д. из П. ради сведочбе шаље се ЕШО у В. с препоруком да му изда његову сведочбу. По молби учитеља М. Б. издати му препис записника кад прописану биљеговину пошље, а кондуиту да тражи од АШО. Најпосле је прегледан и одобрен пров. прорачун за г. 1882. и шаље се у смислу Ш. У. Г. §. 142. к. Вел. С. О.

*) У ову седницу позвани су само чланови из Ср. Карловаца и гл. школски референт. У. ш. л.

КАКО СЕ ПРЕДУЗИМАЈУ ДИДАКТИЧНЕ ПОУКЕ,

што се у читанкама нашим налазе.

Међу предметима, што се у читанкама налазе, има и дидактичних поука. Неке од ових излажу се у виду разговора, друге у виду описа или расправе, а неке су у стиховима у облику песама.

Цељ сваке оваке поуке јесте упознавање и омилење какве врлине и по томе ваљало би ове поуке сматрати као додатак и тумачење приповедака и описа, иза којих се обично у читанци налазе.

Наставни начин препоручује се овај:

1.) Учитељ каже деци, да отворе читанке на дотичној страни и означи број и наслов дотичног предмета. Затим он прочита цео предмет лено и полагаоно пазећи особито на правилно ударање гласа и на мењање гласа кад се чије речи наводе. Ученици слушају како учитељ чита и пажљиво прате његово читање читајући то исто у себи.

2) На позив учитељев поједини ученици читају на глас одсек по одсек а сви остали читају то исто у себи. Ако је поука у облику разговора (дијалога), онда онај исти ученик, који је питање прочитао, чита и одговор на њега.

3) После сваког одсека учитељ задаје питања за уверити се како деца схваћају дотичну поуку и, у колико је нужно, даје им сходна објашњења.

4) Онај одсек, у коме се налази језгра целе поуке, има се још тачније разјаснити и више пута прочитавати, док га сва деца не науче на памет од речи до речи.

5) Гдекоје поуке особито од оних, што су у стиховима изложене тако су важне, да их после читања и разјашњавања ваља задавати за учење на памет и по том често их понављати са намером да их деца добро утубе и да поуке те за правило живота сматрају. (Оваке поуке су у читанци за III. разред ове: Лесења песма број 20, Три питања број 58 итд.)

ИЗОБРАЖАВАЈМО СЕБЕ,

да можемо друге изображавати.

Од Ст. Кошовића учитеља.

(За награду.)

Данас, у овом веку, када свако појми важност науке, о њој говорити, говорити какав уплив она има на образовање срца и душе а по томе и на сам напредак људски било би са свим излишно. Ово се најбоље огледа код оних народа, који су образованост свом снагом пригрдили, и код тих народа видимо, какав уплив има наука на благостање њихово.

Спорити о том, да ли је који сталеж више привилегисан за обра-

званост, то чине још само они, који живе у тој манији, да су извесном титулом рођења насљедили и образованост својих старих. Даље спорити о томе, да ли је нужна наука свима члановима човечаства, било би у ветар сламу млатити. Као што горе рекосмо нужна је наука свакоме. Дакле сваки човек треба да прикупља себи знање, али поглавито онај, коме у дужност спада да друге учи и васпитава, јер само учен и васпитан човек у стању је у подицуној мери да одговори своме позиву т. ј. да ваљано учи и добро да васпитава. А на то држим да смо у првој линији ми учитељи позвани.

С тога нам је баш и намера да се о овој теми мало дуже и озбиљније позабавимо. — Упознајмо се са средствима, помоћу којих самообразовањем можемо достојно и одговорити своме имену и подићи се на оно место, на које нас баш наш положај упућује.

Свима нам је познато, да се на учитељство одају деца сиромашнијих родитеља, који немају средства, да се даље уче и васпитавају и тако да што пре дођу до коре хлеба, приморани су да после четвртог-петог разреда средњих школа ступе у приправнички завод. Приправнички је завод строго стручна школа за учитељство и за ово кратко време — од 3 године — могу се само постићи основна начела, односно нацрт у главном свега онога, што нам треба као учитељима да служи.

Дакле све оно красно знање, што је у средњим школама и у приправничком заводу стекао, то је тек основа, на чему треба да гради праву зграду, која ће га одржавати на површини савремене знаности.

Поред оне припреме, што је стекао у школи, сасвим је природно, да онај младић а тако исто и женска од 18—19 година, који је свршио препарандију, а даље неће да напредује самообразовањем, да дотични односно дотична постаје предмет иронији како самог учитељства тако и целог народа. Јер искрено признајмо да се ни на једном сталежу не да тако приметити забатаљеност у савременој науци као на нама, ако се просто задовољимо оним знањем и науком, што је у буквару и читанци изложено. Врло је мудро један научењак казао: „ко пенепредује тај се уназађује.“ И заиста да се ово ни на кога не може толико односити колико на нас учитеље.

Келнер вели: „Цео нам је живот школа, коју никад изучити нећемо и кад то важи за сваког човека, колико онда мора да важи за учитеља, који је позван да другог наставља и васпитава.“

Како би могао онај учитељ облагородити душе својих грађана, кад он сам своју необлагорођава?

И заиста! Ми смо позвани, да своме народу ваљане грађане васпитавамо; ми смо они, који треба својим примером на добро да предњачимо, да стварамо човештву ваљане чланове; из нас треба да се распростиру зраци, који ће свима за ваљан напутак служити; једном речи ми треба да будемо огледало своме народу. Ми смо савремени борци, од наше способности зависи напредак човечанства и душевна висина истога.

Звезда народњег васпитања не стала је са видокруга, али ако се будемо прво својски заузели око себе самих, брзо ће се ти мрачни облаци разгонити и она ће нам се ма и у повоју указати, коју треба сви да

www.unipr.hr
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

прихватимо и пригрлимо и пред собом имамо и тој цели да сви тежимо. Будимо дакле будни и радимо непрекидном издржљивошћу на високом позиву нашег звања.

А да то можемо чинити, посмотримо најпре средства и начин, којих се треба да придржавамо, да избрљавајући себе можемо друге изображавати.

Нек нам је главно занимање непрестано учење и напредак са савременом науком.

С тога употребимо сваку прилику, која нам иде у интерес нашег даљег образовања. Изучавајмо поједине струке, које иду у прилог наше школе и народа у ком живимо. Пратимо са највећом опрезношћу све педагошке као и друге часописе. Сваку савремену појаву забележимо и брижљиво је изучимо.

На све ово као да чујем од мојих садругова и то као из једног грла: „Све је лепо! Али нам је мала плата, да би смо могли све то набавити; једва животаримо; једва крај крајем изилазимо.

Признајем и сам да нам је мала награда и да смо једва у стању и најнужније потребе подмити. И покрај свега тога опет велим, помозимо сами себи другим путем дотле, док и нама зора боље будућности своје зраке не укаже.

Помозимо си овим путем:

Прво: користимо се са свима оним средствима што општине и сама школа набавља; читајмо и проучавајмо то са највећим трудом.

Друго: књижнице учитељских удружења обратимо на своју корист и

Треће: образујмо мале дружинице учитељске а то је могуће и тамо, где су и најсиромашније општине, које су 3—4 близу једна поред друге и сваки новчић, који ма и од уста одкинемо и мале књижнице оснивајмо, а непрестано с мишљу на наше даље самообразовање. Уједињеном снагом треба да се сви постарамо, да се удружимо, необзирући се на оне жртве које морамо претрпити. Усредсређујмо се на више места — а укупно сви на једном главном — оснивајмо ту мање и једну велику учитељску књижницу, набављајмо ту стручне педагошке и друге листове. Такви мањи зборови могли би се чешће састајати, јер тако би се требало поделити по близини места, где би се сваке седмице о седмичном одмору могли састати и прочитати и разговорити се о оном, што би у прилог нама и нашој школи ишло. Јер ако будемо прегли свом снагом правцем, да себе као образоване покажемо, какви треба у самој ствари да смо, тврдо сам уверен, да ће нам се саразмерно и наплатити наш труд и наше заслуге. Борба за самосталношћу и угледом само је тако извојевана, ако будемо наше звање ваљано одираваљали и будемо се увек одржали на површини сувремености.

Само треба воље имати и тада се да све постићи. А ако не усхтемо ништа да радимо, то ћемо се са свим заустити, а оно знање, што смо га из школе изнели биће нам мртав капитал, који ће се непрестано трошити и тако ће га и нестати и напослетку ћемо доживети, да мање знамо него кад смо из школе изашли.

Друго средство за даље с образовање учитеља су и *зборови учитељски*.

Држимо да нам не треба ни наглашавати какав задатак имају овакови зборови. Том приликом би се разна начела изменила и допунила гледе васпитања и обучавања, тада неби из вида смели изгубити ни само питање друштвено. Тако нпр. да се упознамо са свима нашим наредбама и уредбама, државним као и других конфесија, шта више и других народа; даље којим би се начином наша трговина, занатлиство и земљорадња нашем народу омилили. Имали би на таким зборовима поглавито решавати питања, како и којим начином да васпитавамо и обучавамо, поред тога главно би било још и то шта треба да учимо и на то главну нашу пажњу да обратимо. Замислимо учитељске зборове такове, где ћемо се скупљати не да се само видимо, него зато да се учимо, да назоре своје једни с другима мењамо.

Будимо сви неизоставно на сваком таком збору и пазимо највећом пажњом на оно, што би за наше даље образовање служити могло.

И све ово да постигнемо, ведиме, и опет велимо: учимо и непрестано учимо!

Али пођимо даље!

Будимо чланови таквих друштава, којима је задатак ширити просвету и подпомажимо их и материјално и морално колико нам год силе наше допуштале буду.

Да ли има лепшег звања, него што је наше? Са мирном савешћу и спокојством душе слободно могу рећи, да нема. Да ли има још који члан друштва овако отворену пољану пред собом, где толико може урадити за благостање људско, за срећу свога народа, за утврђење своје свете прадедовске вере, као ми? Нема нико више.

Трудимо се да ово и делом потврдимо. Ступајмо у живот међу свој народ: радимо у школи нашој неуморним трудом и самопрегоревањем; образујмо разна друштва по општинама, којима ће цел бити напредак човечанства; оснивајмо народне читаонице и књижнице; подижимо певачке дружине и учимо их нашем дивном и умиљном црквеном и народњем певању, чиме облагоорођујући своју, облагоорођујемо и душе свога милог народа; држимо јавна читања и предавања; искорењујмо сваку сујеверицу, која служи на рушење наше св. вере а не на утврђење; упознајмо народ нам са грађанским правима као и са дужностима; учимо и радимо и дан и ноћ!

И напоследку: *живимо са сваком породицом у општини у највећем споразуму.*

Ово је нужно прво због самог васпитавања и обучавања деце, које добијамо од истих, а друго и са гледишта нашег самог интереса. Ако ми будемо неку посредну улогу играли између дома родитељског и школе, то ће нам и васпитавање и обучавање у многеме олакшано бити и са плодом труда нашег бићемо подпуно задовољни. Даље нужно нам је пазити и на само наше понашање, јер и оно ће да буде свуд од великог уплива. Прегнимо свом снагом на то, да породицу и школу што већма једно другом зближимо. Покажимо се и с те стране таковима, какове су-

временост и народ с правом може изискивати. У друштву будимо прости, а немајмунишимо живим западним лутковима, који имају облик човеков; ово особито наглашавам нашим женским учитељицама. Прилагодимо се увек оном колу, у које смо се ухватили. Све ово само тако разумемо, ако не узмемо ову ствар олако, него ако се непрекидно будемо учили и ображавали.

Сви су ово наводи у кратким цртама такви, које ако само воље имамо, можемо сви лако и испунити. И ако то будемо чинили, будимо убеђени да ћемо други положај у народу нашем заузети. Само ћемо тако бити верни и ваљани раденици нашега народа, прави аостоли васпитања и образовања. Неуморно светлимо лучом просвете и напретка; достојни се покажимо поштовања и уважавања. Ако будемо себе образовали и то и делом доказали, тада ћемо бити прави и верни синци свога доста паћеног народа српског. Само тако радећи можемо се надати да ћемо себи извојевати углед и поштовање. Сваки покрет, сваку прилику употребимо на то, да својом образованошћу доспемо на оно место, које нам по имену и припада!

Изображавајмо дакле себе, да можемо друге изображавати.

НОВА ВАЖНА НАРЕДБА КР. УГ. МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ.

(Свршетак.)

Да би се васпитавањем и обучавањем будућих учитеља и учитељица, а затим преко њих у народним школама гореозначене цјелиности могле, позивам и упућујем управни одбор, да наставу управи својој поверених приправника и приправница за време целог приправничког учевног течаја — тако руководи, како би се уз учење најнужднијих знања, непрестано и поглавито старање полагало на практично вештбање у оним пословима, који су учитељу нуждни.

Наиме пак: 1. Нека се питомци уче, како ће, при обучавању деце из једног или више разреда народне школе у предметима, — које закон и на основу овога министарски наставни план прописује, — највећу важност полагати на вештбање у разумљивом и добром читању уткивајући у ово нужна теоретична знања, што су за народне школе прописана; притом нека уче приправнике и приправнице, како ће своје ученике и ученице, кад већ писати и читати знају, упућивати, да покушавају мисли своје писмено изражавати барем у толико, да могу лепо и разговетно писмо написати.

2. У учитељским школама треба да приправници задобију практичну вештину у пољоделству, садењу дувана, пчеларству и, где је можно, и свиларству.

3. Нека се даље велико старање на то полаже, да се приправници вештбају у важнијим струкама домаће индустрије са обзиром на домаће радње простог народа у том крају, одбацивши којекакве маленкости, а позор обраћајући на сготовљавање онаке врсте робе, која у том пределу вредности имати може.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

(У наредби за управне одборе учитељичких школа тачке 2. и 3.

гласе овако :

2. Нека се приправнице практично вештбају у кујнеском вртарству, а где је можно, и у свиларству. Даље :

3. Нека се велика пажња обраћа на учење свију женских ручних послова и на оне врсте домаће радиности, без којих се у свакидашњем домоводству неможе бити. Уз ове послове примити се могу у круг вештбања, према пределним околностима, прављење чипака, предење, а особито ткање, и плетење различитих потребних ствари од сламе, сите, паша и рогоза.)

4. Уз науку о устројству човечијег тела придружити се могу у учитељским школама поуке о чувању здравља, али покрај тога ваља ипитомце учити и делом привикавати и *васпитавати* на љубав к чистоти. Учити их ваља да и сами свагда чисти буду, и упознавати их ваља са начином, како ће и поверену им школску децу на чистоту навикавати, па ако је нужно и приморавати, и како ће у овом погледу и дечије родитеље упућивати. Учити их ваља и на то, како се имају школске дворане и обитаће собе са обзиром на одржање здравља чисто држати и како се има ваздух у њима природним и вештачким ветрењем обнављати. Даље упознавати их ваља са свима врстама школског намештаја, а особито са целиходним скамијама, са саставом (конструкцијом) и омерама скамија према дечијем узрасту. Упознавати их ваља са конструкцијом прохода и наглашавати, како је нужно да се ови чисто држе. Пажљивима их ваља учинити, како се има школско двориште, студенац и околина школска чисто држати и све оно одстрањивати од туда, што ваздух квари, и смрадове проузрокује. У опште учити их ваља свима важнијим уредбама и радњама, које се односе на чување здравља и особито ваља их упознавати са начином, како се у изненадним несрећним случајевима у помоћ притиче, и како се приљепчиве болести предупредити могу.

Да би се у учитељским школама сасвим практичним путем и са поузданим успехом изучавати могло пољоделство, воћарство, виноградарство, хмелзарство, и обделавање дувана, пчеларство и свиларство; позивам управни одбор: да поднесе извештај о том, како би се могло набавити, где га још нема, пољско добарце од 2—5 јутара и осим тога башта од 1—2 јутра и како би се ово снабдјети могло са обичним земљоделским опремама и оруђем и са две краве музаре, које би се и за ношење јарма (за послове) употребити имале, као и са пчелнаком, дударом и нуждним просторијама за свиларство.

Такође нека исти одбор поднесе нацрт о том каква би се система газдовања према местним околностима у том газдинству одпочети и подићи имала, и нека састави прорачун за трошкове, што су за све ово нуждни.

(Последња два одночетка у наредби управљеној на управне одборе учитељичких школа гласе овако :

Да би се могло у учитељичкој школи сасвим практичним путем и са поузданим успехом предавати кујнеско вртарство, пчеларство и свиларство; позивам управни одбор: да поднесе извештај о том како би се

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
К
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

могла — где је још до сада нема, — башта од 1—2 јутра приредити, и са пчелињаком, дударом и нужним просторијима за свиларство снабдјети? — и нека о свима за ово нужним трошковима састави прорачун.)

На исти начин пека управни одбор у предлог стави, који би се занати, према пределним околностима, могли примити у круг обучавања у домаћој радиности, које су опреме за то нужне, и колико би оне трошка стале?

Пошто ову моју наредбу намеравам још овог пролећа у живот привести, и тога ради нужне припреме што пре предузети: с тога у погледу на гореозначене предмете изцрпљени извештај најдаље до 10. фебруара о. г. изчекујем.

Дано у Будапешти, 1. Јануара 1882.

Т Е Л Е Ф О Н.

(Свршетак.)

Међутим је у северној Америци једна нова употреба телефона заведена, којој можда предстоји још већа будућност. Тамо дођоше на мисао, да се радње и станови појединих приватних лица помоћу једног централног завода ставе у непосредну телефонску везу. Брзо увидеше користи од тога уређења и тако су се за кратко време не само трговци, фабриканти и обртници сваке врсте видели принуђени, да приступе ком централном телефонском заводу, те да тако своје своје контоаре, магацине и т. д., него и многобројна приватна лица гледаше да се користе тим уређењем. Таки централни телефонски заводи постоје у Америци, особито у средњим варешима од 100.000 до 200.000 житеља у великом броју, а у јавном телефонском саобраћају употребљује се тамо телефон мало. Гдекоје улице у американским варошима изгледају као да су горе превучене научином, тако је тамо много телефонских жица, које се укрштају у свима правцима. Тамо се из кухиња наручују по телефону у великим трговинама, што су у вароши, печенке, рибе, зеље, свеће и свагда куварице при том телефонски преговарају о количини и каквоћи.

Из Америке прешло је то ново саобраћајно средство и у Европу. Први телефонски завод установљен је г. 1879. у почетку септембра у Лондону, а око половине г. 1881. било их је већ и у Манчестру, Глазгову, Ливерпулу, Штокхолму, Христијанији, Брислу, Антверпну, Вервјеу, Литиху, Цириху, Берлину и Милхаузену у Елсасу. Сада придођоше још и у Будапешти, Минхену, Штутгарту, Аугсбургу и Лајпцигу, а била је реч, да се за то спрема и Теминшвар. И у Русији се склонило једно друштво са 3 милиона рубаља капитала, да подигне телефонске заводе у Петрограду, Москви, Кијеву, Харкову, Одеси и другим местима. Далеко би нас одвело, да о ближем уређењу тих завода овде говоримо. Само ћемо да поменемо, да је у Берлину један од тих завода уређен тако, да по 15 абонената могу на телефон из својих соба концерат да слушају. Ова последња примена врло је обљубљена у Америци. И у Европи су на више места чињени покушаји у том правцу са добрим успехом. Тако су се на

електричној изложби у Паризу од прошле године могле у телефонској соби ди слушају представе у великој опери и у Théâtre français.

Још је покушавано, да се са обичним телеграфом (морзеовим) и телефоном на истој жици у исто доба ради и тако се већ употребљује телефон у Енглеској у жељезничкој служби. Он се споји са жицом, која служи за давање сигнала и у исто доба, кад се чује звоно, које јавља одлазак, чује се и жагор, који проузрокује одлазак влака на удаљеној станици.

Интересантна је употреба телефона у новинарској служби, која је покушана у штампарији новина „Тајмс“ у Лондону. Тамо се употребљује телефон, да у лист уђу потпуни извештаји о седницама парламента, који су пре могли бити потпуно саопштени само до 1 сата ноћу, а после до 2 сата само у изводу, да би новине могле да буду још на време готове за новинарске влакове, који у северну Енглеску и Шкотску одлазе у 5 сати у јутру. Велика помоћ у том правцу су дакако и машине за слагање у штампарији „Тајмса“, које су од десетак година непрекидно усавршаване. Помоћу истих могу да се сложе из рукописа око 100 врта за сат, а кад се рукопис слагачу диктира, скоро двапут толико. Из тог узрока диктирају се телеграфске депеше, које стижу из Париза, Беча и Берлина, слагачима „Тајмса.“ Употреба телефона пак састоји се у том, да репортери „Тајмса“ непосредно из парламента диктирају на телефон слагачима, док ови раде. У осталом има слагач такођер телефон за викање, да му се опетује која реч, коју није разумео и др. и звонце, да да сигнал, кад је која реченица готова. Тако сад могу да излазе у „Тајмсу“ потпуни извештаји из парламента.

Жице за тегефонско проводење намештају се увек горе над земљом; још није пошло за рукџм, да се исте на који год прост начин проведу испод земље, а да се речи могу још разумети. То је велика мана, али није искључена нада, да ће дух људски и њу пре или после да одклони.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Сарајево.) На основу званичних података од г. 1878 и 1879. доноси „Требевић“ овај статистички преглед: Укупни број школа у Босни и Херцеговини износи 646 и то: мухамеданских 535, православних 57 и римокатоличких 54. Укупни број учитеља износи 684 и то: мухамеданских 550, православних 78 и римокатоличких 56. Укупни број учеће се деце износи 29191 и то: мухамеданске 23308, православне 3558 и римокатоличке 2325; уз то ваља додати још 260 јеврејске деце и онда има свега ученика и ученица 29,451. У мухамеданским школама не учи се ништа друго него само коран, не могу се дакле рачунати у број фактичних школа. Од српских и римокатоличких школа одговарају када се благо оцене својој школској задаћи само оне у градовима, а таквих има 37. Узев у обзир све побројане школе ипак немају 4854 села никакве школе. Земаљска влада за Босну и Херцеговину подигла је за ове три године 40 школа и све су још у свом зачетку.

(*Загреб*) У главној скупштини хрватскога педагогијско-књижевнога збора изабран је за председника Иван Филиповић, кр. жуп, школски надзорник и врстан педагошки књижевник. За правога члана изабран је међу другима и др. Војислав Бакић, професор учитељске школе у Београду. Друштвен капитал износи у готову 27 ф. и 27 н., а у растеретницама 7900 ф. — Центр. одбор за опште хрв. учит. скупштине закључио је, да се IV. општа хрватска учитељска скупштина држи ове године у Загребу.

(*Рума*.) Нови поджупан г Музлер стигао је већ овамо. Ово дана беху му на подворењу неколико учитеља и учитељица, које је лено дочекао, те их уверавао, да је пријатељ школе и „пучког“ образовања. Признаје, да је „науковна основа“ претоварена, али — рекао је — „не клонимо господо, народ нам је заостао иза других, па нам ваља удвостручити силе наше.“

Р А З Н О.

(*На жртвеник просвете.*) Њихове преузвишености господа епископи *Арсеније Стојковић* и *Никанор Грујић* послали су за ову годину претилату на наш лист, ма да су сувишком од прошле године били већ претплаћени и за ову годину. Судимо, да смо погодили жељу њихових преузвишености, кад за тај сувишак шаљемо ове године „Школски лист“ српским школама у Н. С. Ивану и Липову. Родољубиви велепоседник г. *Гелеон Дуићерски* из Септомаша изволео је и ове године претплатити „Школски лист“ осим за себе још и за г. Живана Филиповића учитеља у Дубовцу и за г. *Дмитрија Радића* учитеља у Медини. Г. *Стеван Пошић* трговац у Сомбору претплатио је наш лист за гђцу *Еву Мапојловићеву*, учитељицу у Тиса Хеђешу.

(*Црногорско учитељство.*) Наш је народ навикнут да из Црне-Горе слуша само дела јунаштва, а тихи рад просвете не привлачи у толикој мери пажњу на себе. Ипак се и тај развија у Црној Гори већ од неколико година непрекидно и узтрајно. Школе се подижу на све стране, а како озбиљно схватају учитељи и учитељице на тим школама своје дужности, види се најбоље отуд, што су кроз обе прошле године одлазила преко 30 примерака нашега листа у Црну Гору, а ове године нарастао је тај број на 45. Овај мали статистичан податак може да служи на понос црногорском учитељству и казује више него стотина најлепших речи.

(*Свети Сава у Сомбору.*) Празник просветитеља српског светог Саве прослављен је и ове године у Сомбору свечано. Пре службе Божије била је светковина у учитељској школи. На служби у Св. Ђурђевској цркви умилно је појао хармоничко појање хор приправнички, а службу Божију служила су три свештеника с ђаконом. После службе освећено је кољиво приправничког завода, затим се ишло с литијом у здање срб. народне школе, где је после освећења воде госп. Лазар Станојевић учитељ III. разреда у присуству многобројног народа говорио беседу о васпитању домаћем и школском, која је пажљиво и са одобравањем саслушана.

(Женско друштво у Београду.) које издаје лист „Домаћицу“, издржава радничку школу и иначе служи хуманитарним циљима, имало је г. 1881. 19 почасних и 338 редовних чланица. Ове године нарастао је број редовних чланица већ на 348. Заиста леп напредак!

(Из закладе блажено упокојеног архимандрита Стефана Михаловића) добијају и ове године „Школски лист“ школе у Јасеновцу, Дарди и Рац-Хидошу.

НЕКРОЛОГ.

15. Јануара преминуо је на Цетињу црногорски митрополит *Иларион*. Истом му је било 55 година. У целом свом архијерејском раду отликовао се настојавањем за ширење просвете и школе у Црној Гори, што је посведочио нарочито при уређењу манастирских добара и обраћању прихода манастирских у школски фонд. Нека му је вечан спомен!

— У првој половини децембра пр. године преминуо је овде у Сомбору ц. кр. коњанички поручик *Васа Максимовић* у 65. години живота. Исти је у својој младости учио препарандију и положио учитељски испит, а затим је ступио у војску. Учествовао је у многим биткама као најхрабрији међу храбрима. Покојник је био тип старе ериске јуначине и до краја живота сачувао је необичну снагу. Умро је одевен и седећи. Сахрањен је са свима војничким почастима.

Урош Десић некадашњи ревностни књиговођа код депутације православног источног школског фонда у Пешти и надзорник текелијиног завода, који је последње дане живота свог у Бечу провео, преминуо је тамо 28. дек. прошле године. Он је у младости својој још пре 1848. године свршио Богословију, где је био један од најпримернијих отличних ученика и изредан певац. Велика је штета што се није свештеничком чину посветио, за који је позив и дара и наклоности имао.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

До завршетка листа добисмо: „Из школског живота II. и III. „Старајмо се за што боље васпитање наше женске омладине“ и „Школске листионице“ (од другог писца).

 Господу, која мисле да држе „Школски лист“, молимо да се што пре пријаве, а не као лане у половини године, јер од идућег броја штампаћемо само толико примерака, колико је претплатника, па после неће моћи да добију потпуне бројеве. Још се могу добити сви бројеви од прошле године по цену од 2 фор.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.